

VEGYESEK.

† **Hetyey Gábor.** Csak elkésve emlékezhetünk meg arról a vesztésről, mely a magyar tanügyet Hetyey Gábornak halálával érte. Hetyey Gábor, a dévai állami tanítóképző-intézet igazgatója, a tanítóképző-intézeti tanárok egyesületének elnöke és tiszt. tagja, a jeles gyermekvers-költő július hó 21-ikén hosszas betegeskedés után az üllői-uti klinikán elhunyt. Hetyey Gábor 1843. jan. 26-ikán Fehérmegyében, Bodmérben született. Az egyetem bölcséleti fakultásán középiskolai tanárságra készült, s az akkor szervezett budai állami tanítóképző tanárává neveztetett ki. Később Sz.-Kereszturon működött, majd a dévai állami tanítóképző igazgatója lett. 1886-ban ő indította meg a *Magyar Tanítóképző* cz. tanügyi lapot, s anyagi áldozatokkal négy évig szerkesztette. Részint az ő buzgalmának köszönhető, hogy 1889-ben a tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesülete megalakult. 1892-ben jelent meg *Gyöngyvirágok* című verses kötete. — Sok oldalról nyilvánult a részvétel a temetéskor özvegye és öt árvája iránt. A sirnál Péterfy Sándor a tanítóképző-intézeti tanárok egyesületének elnöke búcsúztatta el az elköltözöttet. Áldott legyen emlékezte!

***

— **Tanárhány Ausztriában.** A *Zeitschrift für das Realschulwesen* f. 6. 7-ik füzetében J. Blumertől ily című czikk jelent meg: *Zum Mangel an Nachwuchs im Mittelschullehrfach, besonders beim neusprachlichen Unterrichte.* Azon kezdi, hogy egy évtizeddel ezelőtt nagy volt a bőség fiatal tanerőkben, s most egyszerre az ellenkező állapot állt be. Már egészen felhalmozódnak a hivatalos lapokban a kiirt helyettesi állások, számos állomás nem volt betölthető, csak *supplentia* által; parallelosztályokat meg kellett szüntetni, sőt tanítóképzőintézeteknél hirdetett rendes tanári állásra egy középiskolai képesítésű egyén se pályázott. E baj — úgymond — csak a helyettesi tanári állás teljes reformja, valamint a fizetési és rangviszonyok szabályozása által lesz elérhető, mely tekintetben Német- és Magyarországra (!) hivatkozik. Feltűnő hiány mutatkozik modern nyelvek tanáraiban. E baj orvoslására ajánl eszközöket, főleg stipendiumokat és az illető országba való kiküldést, melynek nyelvét a jelölt tanítani készül.

***

— **A középiskolai nyilvános évfáráó vizsgálatok megszüntetése Németországban.** Az összes provinciális tantestületektől beérkezett jelentésekből a porosz közoktatásügyi miniszter arról győződött meg, hogy az évfáráó nyilvános vizsgálatok intézménye a közönség előtt.

-csaknem mindenütt elvesztette érdekét. Minthogy tehát ez intézmény főcélja, a család és iskola közti összefüggés közvetítése, többé el nem érhető, sőt a vizsgálat pusztá chablonná, üres fitogtatássá fajul, felhatalmazta a miniszter a provinciális tantestületeket, hogy a vizsgálatokat ez év végén minden középiskolánál szüntessék meg, csak ott nem, kivált nem állami intézeteknél, hol a vizsgálatok fentartását egyenesen kívánják. Azon intézetek igazgatói és tanártestületei, a hol a nyilvános vizsgálatok megszűnnek, annál búzgóbban legyenek rajta, hogy nyilvános ünnepélyek által az iskola hagyományos ünnepnapjain még nagyobb mértékben iparkodjanak az iskola és a szülői ház közötti viszonyt ápolni és mentől szorosabbra fűzni.

***

— Felhívás! A magyar tanférjak és tanítónők ezredéves albumát szerkesztő bizottság felhívja az érdeklődő tanférjakat és nőket, hogy az albumban való részvételt illetőleg jelentkezni sziveskedjenek. Mivel most már az arcképek és életrajzok beküldése folyamatban van: a szerkesztőség kijelenti, hogy azok beküldése az előfizetésre nem kötelező, mert a kiadóhivatal csak azt tekinti, hogy a nyers kiadások biztosítva vannak-e, a szerkesztőség pedig a kiadástól függetlenül mindazon érdemes egyéneket befoglalja, a kiknek arcképéhez és életrajzához hozzájuthat. Minden tartózkodás nélkül beküldhetik azonban ezeket maguk az érdekeltek is, mert az album célja nem az, hogy többé-kevésbbé érdemes egyének feldicsértessenek, hanem az, hogy az ezredéves ünnep *bizonyítéka legyen a magyar tanítószag intelligenciájának, erkölcsi és szellemi erejének, hazafias törekvésének; maradandó emléke legyen a törekvő kortársaknak s végül adattár legyen a késő utódok előtt is, melyben a ma élő nemzedék színe-javát fényképben és tárgyilagosa, hű életrajzban feltalálja. A fénynyomatokat Divald Károly fiai műintézete készíti s ezek havi részletekben fognak nagy quart alakban finom kiállításban megjelenni a folyó és 1895. év folyamán. Előfizetés a jelentkezéskor 3 frt; jövő február 1-én ismét 3 frt és 1895. szept. 1-én 3 forint. Bolti ára a műnek 12 frt lesz. A mielőbbi jelentkezés-kéretik *Békésre* a «*Tanúgy*» szerkesztőségébe intéztetni.*

***

— Az ezredéves ünnep magyar tanügyi kongresszusa. Az előkészítő bizottság szept. hó 22-én Heinrich Gusztáv dr. egyetemi tanár elnöklete alatt tartott ülésén jelen voltak: Lakits Vendel, Somlyay József, Radó Vilmos, Beke Manó dr., Csengeri János dr., Léderer Ábris, Tóth József kir. tanfelügyelő, Nagy László, Péterfy Sándor és Böngérfi János.

Az elnök szives szavakkal üdvözlővén a megjelent tagokat, az ülést megemnyitja. Előadja, hogy Nagy László titkárral egyetemben a gyűlés

szervezetére vonatkozó munkálatról gondoskodott. Kéri az ülést, hogy hallgassa meg Nagy László előterjesztését.

Az előadó javaslata a következő öt pontból állott:

1. A magyar nevelőknek 1896-ban tartandó országos gyűlése a szabad részvétel alapján szervezendő. E szerint a gyűlésen a magyarországi nevelők (kisedővők, tanítók, tanárok) mindenike egy később megállapítandó tagsági díj lefizetése mellett megjelenhet, tanácskozhat és szavazhat. A horvátországi, valamint a külföldi pedagógusok a gyűlésen mint vendégek vehetnek részt.

2. A gyűlés előkészítésébe az összes köznevelő egyesületek és testületek bevonandók. E szerint az összes országos egyesületek fölszólítandók csatlakozásra, ha valamely iskolanemnek nincs egyesületi képviselője, mint az egyetemeknek, jogakadémiáknak, gazdasági és ipari szakiskoláknak, úgy az iskolák testületeihez külön-külön intézendő fölszólítás.

3. Az országos gyűlés szervezetének, vitatétéleinek részletes megállapítása végett, valamint egy országos rendező-bizottság kiküldése céljából a jövő év pünkösdjén nagy szervező-gyűlés hivatandó egybe. Ez a szervező-gyűlés képviseleti alapon létesítendő; tehát az előkészítő bizottságon kívül az összes országos egyesületek, illetve az iskolatestületek képviselőiből fog megalakulni.

4. Az előkészítő bizottság elnöksége vagy albizottsága megbizatik, hogy a fenti határozatok alapján az országos gyűlés szervezetére, ügyrendjére és tárgyaira vonatkozólag részletes tervezetet készítsen, valamint a várható kiadásokról tájékoztatást nyújtson s e munkálatokat az előkészítő bizottság elé terjeszse.

5. A közoktatási és kereskedelmi miniszterek felkérendők az országgyűlés erkölcsi és anyagi támogatására.

Radó azt hiszi, hogy ugynevezett ösgyűlés tartása nem volna helyes, de pusztán képviseleti alapon se kívánatos a szervezés. A kettőt egyesíteni kell. *Léderer Á.* szerint az első dolog a szakosztályok alakítása, melyeket a különböző iskolákra való tekintetből kíván létrehozni. *Böngérfinek* az a nézete, hogy előbb az előkészítő bizottságot ki kell egészíteni. Hadd vegyenek mielőbb részt a munkában az arra hivatott összes tényezők! Ha pedig már szóba kerültek a szakosztályok, fölfogása szerint nem iskolanemek, hanem általános nevelői és oktatói kérdések szerint kellene megalakítani a szakosztályokat. Így lenne például iskolaegészségügyi, iskolaszervezésügyi, methodikai, didaktikai, adminisztrációs, emberbaráti (segélyegyesületek, Eötvös-alap, árvaház stb.) szakosztály. Ezekben a szakosztályokban a különféle iskolák tanerői együttes munkásságot fejthetnének ki, míg az iskolanemek szerint elkülönített szakosztályokban tanár és tanító ismét kerülnék egymást. Ennek

a kongresszusnak épen az ad kiváló jelentőséget, hogy az összes iskolák tanerőinek alkalmat kíván adni az együttes munkálkodásra.

Lakits Vendel, mint az országos bizottság tagja, figyelmeztet, hogy az országos bizottságot az alapszabályok kötelezik bizonyos időközökben egyetemes gyűlést tartani. A legközelebbi gyűlést már 1895-ben kellene megtartani. Ám a milleniumra való tekintettel 1896-ra halasztották. Minthogy ennek a tárgyai körülbelül azok lesznek, a melyek a kongresszust foglalkoztatják, kérdi, vajjon nem volna-e helyes az előkészítő és az országos bizottság kebeléből néhány tagot kiküldeni együttes tanácskozás céljából?

Beke szeretné, hogy a különféle egyesületek ne tartsanak külön szakkongresszusokat a milleniumkor, mert ez az erők elforgácsolásához vezetne. Kérdezzük meg az egyesületeket, vajjon hajlandók e velünk együtt működni? *Nagy László* azt az óhaját nyilvánítja, hogy ne mondjuk ki, hogy a különféle egyesületek a milleniumkor ne tartsanak üléseket, mert ezáltal elriaszthatjuk őket.

Tóth József mindenekelőtt szükségesnek tartja a vegyes bizottság összejövételét, s csak ha ez határozott e tárgyban, lehet sikerrel tovább folytatnunk a tanácskozást.

Somlyay József helyesli, ha a bizottság azon van, hogy a kongresszus imponáló legyen. Ha az egyesületek mind beolvadnának a kongresszusba, akkor bizonyára hatalmas testület támadna. De az egyetemes tanítógyűléseknek speciális céljuk is van, azért a kongresszus mellett az egyetemes tanítógyűlés megtartását is szükségesnek tartja.

Csengeri János nem kívánja, hogy az egyesületek milleniumkor egyáltalán ne tanácskozzanak, de lépjenek szerves kapcsolatba a kongresszussal. Házi ügyeiket, adminisztrációs dolgaikat elvégezhetik külön közgyűlésen is, de pædagogiai dolgok feszegetésébe ne bocsátkozzanak. A tárgyi rész maradjon a kongresszusra.

Léderer Ábrahám hangsúlyozza, hogy a kongresszus ügyének a társadalom széles rétegeit is meg kell nyernünk. Azért a bizottságba kiváló társadalmi állású férfiakat és nőket is óhajt megválasztatni.

Péterfy Sándor megjegyzi, hogy az országos egyesületek elnökei okvetetlenül be kell vonnunk a bizottságba.

Heinrich G. elnök egybefoglalván a felmerült véleményeket, kijelenti, hogy Nagy László javaslata ellen lényegileg nem történt kifogás, azért azt általánosságban elfogadottnak jelezheti. Szükségesnek tartja azonban, hogy először is üljön össze a tanítók országos bizottságából és kebelünkéből kiküldött vegyes bizottság. Az egyesületekhez átíratot kell intézni. A nagy szervező ülés pedig nem pünkösd, hanem husvét táján üljön össze.

A gyűlés egyhangulag hozzájárul az elnöki kijelentésekhez és ki-

küldi Heinrich dr. elnöke alatt Csengeri dr., Beke dr. és Radó Vilmos tagokat, hogy az országos bizottsággal mielőbb beszéljék meg a dolgot. A felhívás készítésére pedig kiküldték Nagy László, Beke Manó dr. és Böngérfi János bizottsági tagokat. — *Böngérfi János*, az ülés jegyzője.

***

— **A Lehrproben und Lehrgänge újabb füzetei.** E derék folyóiratnak 39. füzete áprilisban, a 40-ik füzete júliusban jelent meg. Az előbbiben dr. *W. Fries*, a frankei alapítványok jelenlegi igazgatója ad közleményeket a frankei alapítványok semináriumi praxisából, melyekkel *Fricknek* ismeretes «Seminarium præceptorum» című művét kiegészíti. Dr. *Feit* a vallásoktatás körébe vágó dolgozatot ad ily czímen: *Die ökumenischen Bekenntnisse im Unterricht der Prima*. Aztán dr. *Paul Müllensiefentől* van ily című czikk: «Sauls Königtum ein historisches Trauerspiel» («német óra a vallásoktatás szolgálatában»). Dr. *Hildebrand* a német helyesírásról és az I. osztálybeli diktandóról értekezik s hangsúlyozza, hogy a helyesírást gyakorlati úton kell elsajátíttatni; az alkalmas diktálni való szövegről is beszél, valamint a hibák javításának módjáról. Dr. *Heuszner* a sophoklesi Aias tragikus elemeiről értekezik az iskolai tárgyalás szempontjából, majd dr. *Hachez* a sophoklesi tragikus ironiáról. *Dörwald* a görög lyrikusoknak az Obersecundában való tárgyalásáról ír. Dr. *Schenk* egy iskolai történeti megbeszélésnek menetét adja kérdésekben és feleletekben. — A 40. füzetben dr. *Fries* folytatja az előbbiben kezdett közleményét. *Windel* az új testamentomnak a felsőbb osztályokban való tárgyalásáról ír. Dr. *Hacher* Luthernek és Lessingnek a német irodalom körül szerzett érdemeit foglalja össze. Dr. *Altenburg* Horatius ódáinak 2-ik könyvéről és az ethikus képzésről értekezik, s az iskola számára igen becses szempontokat és fejtegetéseket nyújt. *Dörwald* Xenophon Memorabiliájának egy helyéről (II, 1) közöl cikket. Dr. *Albert Müller* a görög nyelvi tanításról ír az induktív methodus szerint, melyet föltétlenül helyesel és jó oldalait meggyőzően fejtegeti. Mindkét füzetet irodalmi rovat rekeszti be.

***

— **A debreczeni tanszerkiállítás alkalmából** egyik legáltalánosabb érdekű gyűlés volt a «Magyar Tanítók országos bizottságának nagygyűlése» aug. 21-dikén. Az ülést Lakits Vendel elnök nyitotta meg tartalmas beszéddel. Szabó B. László titkári jelentése után a népoktatási törvény módosítására vonatkozó javaslatát terjesztette elő gondos megokolással támogatott határozati javaslat kíséretében. A határozati javaslat főbb pontjai a következők:

1. Az általános tankötelezettség szigorú keresztülvitele érdekében, mely nélkül az általános népmívelődés a nemzeti szempontból is elengethetlenül szükséges fokot sohasem érheti el, kívánatos az elemi ismeretek

elsajátítását oly polgári kötelességé tenni, mely nélkülözhetlen feltétele a később élvezendő polgári jogoknak, sőt elkerülhetlen szükséges arra is, hogy az egyén kenyérkereső pályára lépjen.

2. Az elemi iskola tárgyainak magán úton (háznál, családi körben) való tanítása csak az ország területére érvényes tanítói oklevéllel bíró egyéneknek engedtessek meg s azok a szülők (gyámok, hozzátartozók), a kik elemi iskolai oktatásra kötelezett gyermekeket ilyképen taníttatnak, ne csak ezt, mint magántanulót, tartozzanak év elején valamely nyilvános iskola vezetőségénél bejelenteni, hanem a tanító nevét is, a ki az oktatást vezeti.

3. Az országos bizottság ragaszkodik az egyetemes tanítógyűlések azon, mindig kifejezett véleményéhez, hogy a magyar nemzet érdekei szempontjából legkívánatosabb volna az összes elemi iskolák államosítása s ezt a czélt a bizottság olyannak tartja, a melyre a magyar népoktatásügyi politikának következetesen törekednie kell.

A nagygyűlés beható vita után az előadó határozati javaslatának a legtöbb pontját magáévá tette. Nagyobb véleményeltérés a körül fogott, hogy a népiskolaügy államosítása egyenesen kimondassék-e vagy ne. A gyűlés a népiskolák teljesmértékű államosítását határozta el.

BEKÜLDÖTT MŰVEK.

Szemelvények P. Cornelius Tacitus nagyobb történeti műveiből. Szerkesztette, tárgyi és nyelvi bevezetésekkel, magyarázó jegyzetekkel, tartalmi kivonatokkal és a Julius F. család nemzetségtáblájával ellátta: dr. Gyomlay Gyula. Budapest, 1894. (Eggenberger) 220 l. Ára 1 frt 20 kr.

Újgörög nyelvtan olvasmányokkal és bevezetéssel az újgörög nyelvtudományba. Irta Pecz Vilmos. Budapest, 1894. (Franklin) 217 l. Ára 2 frt.

Máramaros vármegye tanügyének multja és jelene. A máramarosi általános tanítóegyesület által pályadíjjal koszorúzott dolgozat. Irta Bökényi Dániel. Külön lenyomat a «Máramarosi Lapok» 1893—94. évfolyamából. Kis S. r. 191 l. M.-Sziget, 1894.

Kisdednevelés- és módszertan. II. Rész. A kisdedóvónő-képző intézetek II. osztálya számára. Irta Peres Sándor. H.-M.-Vásárhely, 1894. 75 l. Ára 90 kr.

A dadogás gyógyítása orvosok, pädagogusok és műveltebb olvasóközönség számára irta Roboz József siketnéma-iskolai igazgató, e. i. a dadogók budapesti gyógytanfolyamának vezetője. Budapest, 1894. (Singer és Wolfner) 109 l.

Néptanítók zsebnaptára az 1894—95. iskolai esztendőre. Szerkesztette: Ember János. Ungvárt, 1894. (Lévai M.) Ára kötve 1 korona.